

Iskanje besed s skulpturo

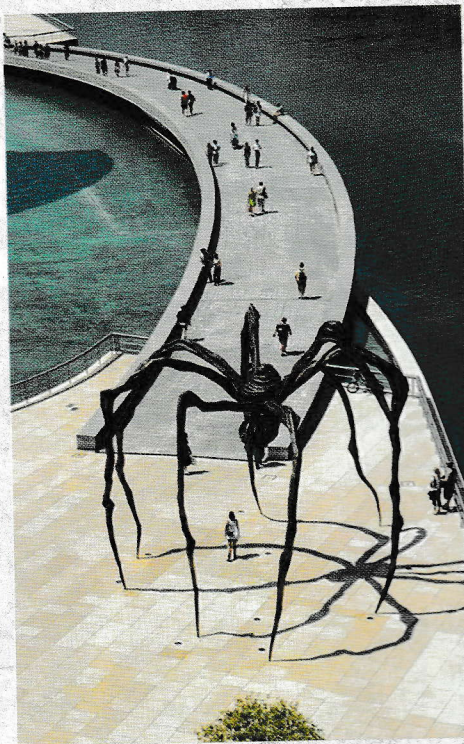

Ko postopamo po ulicah ali hitimo na vlak, na poti srečamo veliko različnih podob. Danes se bomo ozrli na tisto, ki se nam včasih zdi, kot da je okamnena v času. Skulpture iščejo trenutek, v katerem lahko zamrznejo, da bodo mimoidočim razkrile svoje sporočilo. Vsak kip nekaj pripoveduje, lahko tudi kriči, prišepetava, **obuja spomin ali mit preteklega obdobja**. Mogoče se tudi laže, si izmišljuje ali pa je gospodič že odšel in

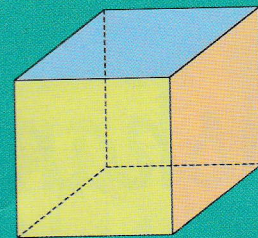
ga ne poznamo. Kiparstvo je eden izmed načinov, kako smo ljudje svoji minljivosti navkljub obdržali pravljice, legende, politično propagando in s tem občutek pripadnosti do nekega prostora. Večji del zgodovine je kiparstvo zaradi svojih dimenzij in materiala veljalo za nekakšno trajno umetnost, ker je trdno kakor skala, kamen, kost. Ampak ali je res tako? Kaj je skulptura in kako se razlikuje od okraska?

Kip kot zgodba

Kiparstvo je veja vizualne umetnosti, ki operira s tremi dimenzijami, je otipljivo in del našega fizičnega prostora. Kljub svoji materialnosti se skulptura dotika nevidnega bistva, lahko bi rekli neke četrte dimenzije – časovnosti. S tem ne mislimo sposobnosti merjenja ur in minut v dnevu, temveč to, da predmetu – objektu – pridajamo dodaten pomen, ki sega onkraj fizične zaznave – subjekt ali zgodbo. Zgodbe ne pripovedujemo samo s pripovedkami ali knjigami. Ustno izročilo in tiskani mediji se lahko izkažejo kot krhki, minljivi in včasih težko dostopni. In ker ljudje nismo bitja, ki za izražanje uporabljajo le besede, smo zgodbe začeli ohranjati v kamnu, lesu, bronu, mavcu, kot del arhitekture in z vsakodnevnimi predmeti. S tem nismo izključili tistih, ki niso znali brati, temveč smo z upodabljanjem podob zgodbe širili onkraj poznanja jezika in pisave. S skulpturo, segajočo več deset metrov v nebo, je človek na primer označil, da temu teritoriju vlada ta in ta kralj ali pa da tukaj verjamejo v tega in tega boga.

Na fotografiji je delo umetnice Louise Bourgeois, ki stoji v Otavi, glavnem mestu Kanade. Skulptura z naslovom Maman, ki prikazuje mamo pajkovko z 32 jajčeci, je med največjimi skulpturami na svetu, v višino meri dobrih 9 m.

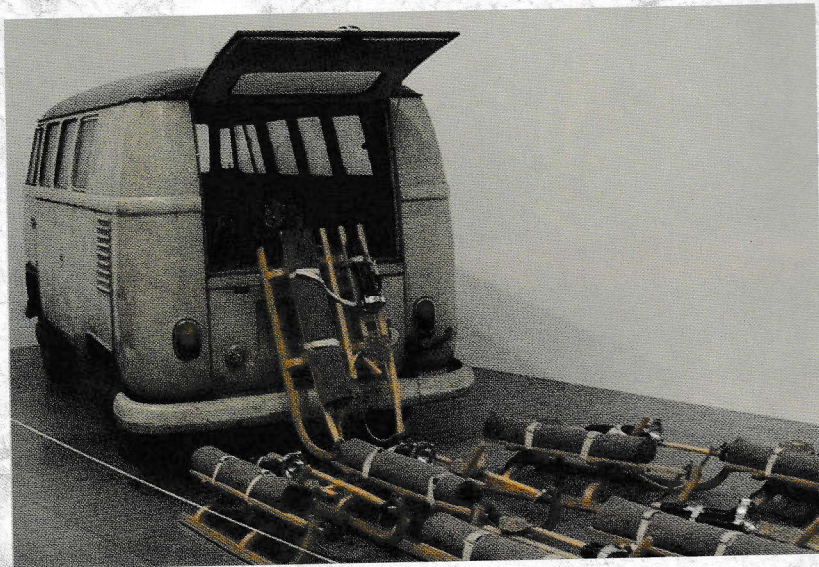

Trirazsežni prostor

ali tridimenzionalni prostor (kratica 3D) je je človekovo življenjsko okolje. Je prostor, ki ga določajo tri razsežnosti: širina, dolžina ter višina. Poleg prvih treh razsežnosti je za naše življenje pomembna predvsem še četrta – čas. V prvih treh razsežnostih se človek giblje bolj ali manj prosto, le za premike v višino potrebuje pripomočke, medtem ko se v četrti razsežnosti premika linearno (torej enosmerno, v času se pač ne moremo pomikati nazaj).

Zgodba – začeti s koncem

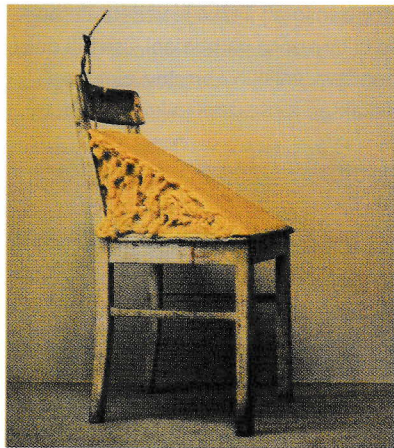
Današnji prispevek bomo nanizali iz zgodbe. Nekega zimskega dne leta 1944 je na polotok Krim v Ukrajini zaradi napada ruskih vojakov strmoglavilo bojno letalo. Upravljal ga je umetnik **Joseph Beuys**. Pa vendar se tu njegova zgodba ne konča! Zgodil se je čudež! Skupina nomadskih Tatarov, turškega ljudstva, ki živi predvsem v Sibiriji in Rusiji, ga je našla in poskrbela zanj. Tatarji so ranjenca položili na sani ter ga ovili v maščobo in filc, da se je ogrel. Umetnik je preživel in svojo zgodbo pripovedoval naprej z besedo in s svojimi skulpturami. Napravil je svoja, lahko bi rekli, umetna odkritja – skulpture, ki so postale artefakti. Skulpture iz filca, masti in sani ter celo umetnikov klobuk, ki je zakrival rano na njegovi glavi, so na razstavi v galeriji postali gradniki in simboli, ki so njegovo zgodbo prenašali naprej. Mednje sodi tudi delo z naslovom Stol z mastjo.

Delo z naslovom Krdelo (1969) – Beuysove znamenite sanke – je ilustracija umetnikove pripovedi o Tatarjih, ki so ga rešili. Volkswagnov avtobus je znak protivojnih demonstracij tistega obdobja, ki ga je avtor povezal z lastnimi čustvi ob spopadih. Dodanih je dvajset sani, ki so opremljene z rečmi, ki se umetniku zdijo nujne za preživetje katastrofalne nesreče. Bus pravzaprav ne vleče sani, ampak ga te zapuščajajo. S tem so sani prikazane kot samostojna misleča bitja, ki se odpravljajo v divjino, da bi pomagale tistim, ki potrebujejo pomoč.

Stol z mastjo

Stol z mastjo (1963) je lesen stol, na katerega je nanesena trikotna gmota svinjske masti. Nemški umetnik **Joseph Beuys** je s tem delom želel vzbuditi razpravo o tem, kaj je skulptura, če želimo zavreči definicije in prepričanja, ki jih že imamo. Uporabil je materiala, ki ju ne asociiramo s kiparstvom – nista kamen, bron ali železo, temveč kos pohištva in sredstvo za kuhanje ali ključni gradnik telesa. Govorita

o človeku, ne da bi upodabljala človeka. Skozi odsotnost *figure* – tako poimenujemo človeško telo – lahko še vedno zaznamo konotacije človeške anatomije, mast nas lahko spominja na prebavne in toplotne procese v telesu.

◀ Joseph Beuys je nemški avantgardni kipar, ki je najbolj znan po uporabi neobičajnih materialov in kontroverznih uprizoritvah ter mišljenju, da se lahko umetnost in domišljija mešata z življenjem in resničnostjo.

Artefakt, kip ali umetniško delo Mala plastika

Artefakti so predmeti, ki dokazujejo človeško spretnost in znanje pri izdelavi predmeta. Tu gre lahko za lončce, orodje, nakit ali poskuse umetniških del, ki so jih arheologi izkopal. Z njimi predpostavljamo, kako je družba živela in kakšne spretnosti je imela v določenem zgodovinskem obdobju. Artefakt je nekaj najdenega, je ostanek brez celote. Z njimi nizamo dejstva, na podlagi katerih lahko sklepamo, kako je nekaj bilo, čeprav so ključni podatki o celoti izgubljeni.

Tudi 60.000 let stara piščal iz Divjih bab v Sloveniji je artefakt. Je edina odkrita piščal na svetu, ki jo je izdelal neandertalec, odkritje pa potrjuje, da je bil neandertalec popolnoma razvito duhovno bitje, zmožno prefinjenega umetniškega ustvarjanja, kot je glasba.

Najstarejši primeri kiparstva so predvsem majhni. S poimenovanjem *mala plastika* označujemo manjše kipe, ki so praviloma v notranjih prostorih. Kipci imajo lahko tudi dodatno uporabno vrednost, to so npr. svečnik, piščal, obtežilnik papirja ... So manjših dimenzij in jih lahko prenašamo z rokami. Kipec iz slonovine iz obdobja paleolitika (pred približno 35 000 leti pred našim štetjem) je eden od najstarejših primerov male plastike, ki so jih kdaj odkrili. Našli so ga v jami Hohlenstein-Stadel v Nemčiji leta 1939 in je bil izklesan iz mamutovega okla. Imenuje se **Löwenmensch** (nemško za »človeški lev«), visok je približno 30,5 centimetra in prikazuje človeško figuro z mačjim obrazom. Arheologi so ocenili, da je rezbarjenje kipca z uporabo preprostega orodja iz kremenca verjetno trajalo več kot 350 ur. Ker so plemena tistega časa živela na robu preživetja, čas, porabljen za izdelavo predmeta, kaže, da je šlo najverjetneje za zelo pomemben artefakt. Morda je bil namenjen uporabi v obredu, da bi pridobil zaščito za pleme ali zagotovil dober lov.

Kipec Löwenmensch so našli v jami Hohlenstein-Stadel v Nemčiji leta 1939 in je bil izklesan iz mamutovega okla.

Kaj je resnično?

Odkritja paleolitskih skulptur so arheologe pripeljala do prepričanja, da je bil zgodnji Homo sapiens sposoben abstrakcije in ustvarjanja simbolne umetnosti. *Abstrahirana podoba* je tista, ki ji je nekaj odvzeto, je poenostavljena, ohrani samo bistvene informacije, ki nas lažje vodijo do sporočila. Človeški lev sedaj počivajoče zeha v neki vitrini ulmskega muzeja v Nemčiji. Kipec je izdelal človek, pa vendar se ni zavedal, da ustvarja umetniško delo. Umetnina s svojo formo oz. obliko pripoveduje o svetu. Pri artefaktih pogosto ne moremo vedeti, kakšno

vlogo so igrali. Težko je vedeti, čemu so bili v resnici namenjeni – so bili delci pohištva, verskih obredov, okrasje ali nekakšen lepše izdelan krožnik. Ta

nedoločljivost pa je tudi vsebina dela našega pilota umetnika. Vprašal se je, kaj je to umetnost. Ali smo vsi umetniki? Ali je lahko vsakdo kipar?

◀ Rimski dodekaedri so zelo skrivnostni votli predmeti iz bronca in kamna. Do sedaj je bilo najdenih okoli 100 predmetov, ki po obliki spominjajo na geometrijski lik dodekaeder. Za stare Rimljane je zelo nenavadno, da niso nikjer pustili omembe o tovrstnih predmetih.

Nekateri predmete obravnavajo kot vojno orožje, drugi namigujejo, da imajo verski ali astronomski namen, saj je bilo veliko teh predmetov najdenih v templjih. Lahko bi bili tudi svečniki ali otroške igrače. Kaj pa se tebi zdi najbolj verjetno?

Živost skulpture

Lahko bi rekli, da je kip že od nekdaj zvezan z zgodbo. V mnogih kulturah in mitologijah je ravno skulptura nekakšen prednik človeka. V inkovski mitologiji je vrhovni bog Viracoča (Viracocha) oblikoval ljudi iz gline, ko je drugič poskusil ustvariti živa bitja. V nordijski kulturi pa verjamejo, da so ljudje narejeni iz peska, ki se nahaja v drevesnih deblih. Živost skulpture je mogoče mit, ki je mediju od vedno pripisan. Kako upodobiti telo, ki skorajda diha? Ali mora biti to telo do potankosti *zmodelirano*, oblikovano ali je lahko narejen malo po svoje, poenostavljeno, abstraktno. Kaj pa, če samo skačemo okrog ali govorimo kot skulpture – je to še vedno skulptura?

Tehnika izginulega voska

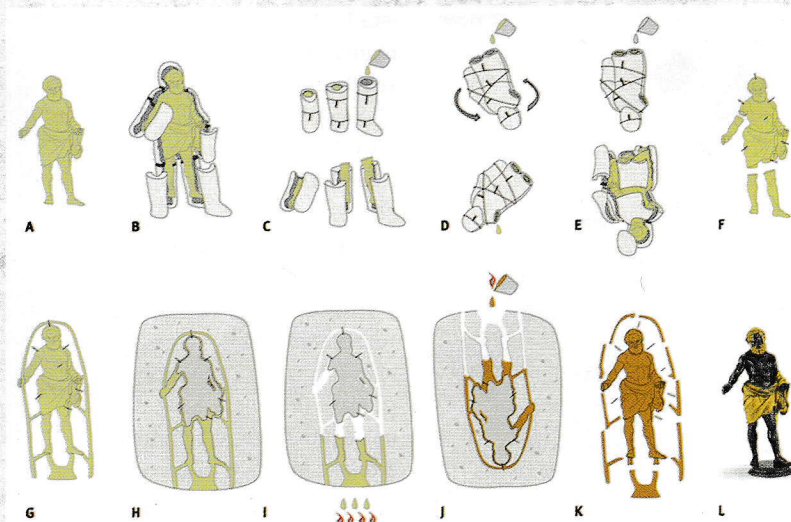
Za hipec se preselimo nazaj, tja, kjer se zdi, da se je vse začelo. V Elefteri, 30 kilometrov severozahodno od Aten, je imel svojo delavnico eden izmed najznamenitejših grških kiparjev. Miron je živel med letoma 470—440 pr. n. št. in ustvarjal pretežno iz bronca. Z železno dobo se je pojavila uporaba železnih zlitin. Med njimi je tudi bron, ki so ga

antični umetniki začeli uporabljati za svoje skulpture, saj je omogočal bolj razgibane in dinamične oblike upodabljanja kot kamen. Da je Miron lahko delal z železno zlitino, je moral svojo skulpturo najprej zmodelirati iz gline. Nato je s svojo ekipo ustvaril kalup – nekakšno votlo obliko iz mavca, ki je prekrila skulpturo. Ko se je kalup strdil, so iz njega pobrali glino in vanj počasi zlili segret vosek. Nastal je odlitek iz voska, na katerem so sestavili nov kalup s kanalčki, po katerih so nato

spustili vroč bron. Vosek so stopili, da je odtekel, in v prazen prostor v kalupu vlili staljeno kovino. Tehnika se imenuje tehnika izginulega voska, saj za par trenutkov med postopkom za vedno izgubimo skulpturo.

Mironov Metalec diska

Je eno najbolj znanih del antičnega kiparja Mirona. *Prostostoječa obla plastika* oziroma kip, ki upodablja mladega atleta v gibanju, prikazuje

Postopki tehnike izginulega voska

Izvirni Metalca diska se v bronu ni ohranil, poznamo pa več kot 20 marmornih rimskih kopij.

v času zamrznjen trenutek, preden disk odleti iz atletove roke. V tej drži se stikata konec zamaha in začetek samega meta. To daje kipu posebno razgibanost in dinamičnost telesa, da so celo takratni atleti verjeli, da bo kip oživel. Metalca diska uvrščamo v *klasični grški kanon* – to so pravila oblikovanja, pri katerih je bilo človeško telo izhodišče za preučevanje razmerij med telesnimi deli. Grki so bili prepričani, da se je treba izogniti nepravilnostim iz narave ter z uravnoteženo simetrijo in pravičnimi razmerji podati duševno lepoto. Olimpijski športniki so veljali za tak primer.

Film v skulpturi

Kaj bolje govori zgodbo kot kaka ura ali dve, ujeti na filmskem traku? Na podoben način so razmišljali v antičnem Rimu, ko so želeli prikazati slavnostno osvajanje dakijskih držav cesarja Trajana. Le da so bili za video še malo prezgodnji. Leta 113 n. št. je rimski senat na enem osrednjih trgov v antičnem Rimu postavil kiparski primer zgodnjega poskusa pripovedovanja mita na podlagi resničnih dogodkov. Gre za tako imenovani **Trajanov steber** – 30 metrov visoko arhitekturno gmoto, v kateri je stopnišče, ki vodi do vrha. Na njegovi

fasadi se razprostira 2500 *reliefnih* prizorov – kiparskih podob, ki so z ene strani oblikovane tridimenzionalno, z druge pa se držijo arhitekture. Gre za *triumfalni* steber. To pomeni, da prikazuje zmago. Natančneje, dva zmagovita pohoda cesarja Trajana proti Dakijcem iz let 101–102 in 105–106 n. št.

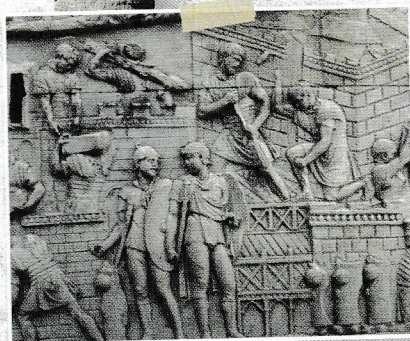
Spomenik

Trajanov steber ima svojo funkcijo in je primer *spomenika*. To je postavitev v javnem prostoru, ki jo postavimo z namenom, da se spomnimo, slavimo in ohranjamo spomin na pomembne osebnosti ali dogodke iz zgodovine. Po navadi gre za primere *monumentalne* plastike – velike in mogočne stvaritve

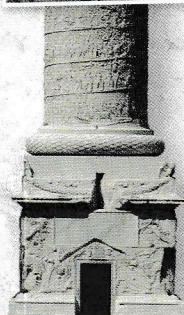
iz obstojnih materialov. Včasih se da spomin prikrojiti. Ne le da podobo, videz nekoga polepšamo, npr. mu naredimo lepši nos, podobno lahko naredimo tudi z vsebino spomina. Pri Trajanovem stebru gre za ohranitev spomina na cesarja Trajana in ga prikazuje kot pravičnega, usmiljenega, zmernega in zadržanega. Ne omenja krvavih bitk, ki so se dogajale z osvajanjem teritorijev. Steber je zasnovan kot prikaz širjenja rimske kulture, ne pa kot brutalni popis invazije. Rimljani so svojega cesarja Trajana na stebru prikazali kot velikega osvajalca in ga s tem zapisali v večnost. Pilot in umetnik Beuys pa je s svojimi skulpturami ovekovečil zgodbo svojih rešiteljev, navadnih ljudi.

Znameniti newyorški Kip svobode zagotovo sodi med najbolj znane primere monumentalne plastike.

Trajanov steber (detajl)

Trajanov steber

Protispomenik

Kot nasprotje Trajanovemu stebru bi lahko omenili tudi spomenik, ki dvomi sam o sebi in svoji funkciji. Po drugi svetovni vojni se je v Nemčiji pojavila nova vrsta spomenika – *protispomenik*. Ta opozarja na nevarnosti slavljenja določenih oseb in se ukvarja z vprašanjem spomina. Zakaj in kako se spominjamo? Moramo za izkazovanje spoštovanja do nekoga res postavljati ogromne bloke kamna ali bronu, da si bomo te osebe zapomnili? Nemški kipar **Jochen Gerz** je s temi pomisleki med letoma 1990 in 1993 skupaj s študenti umetnosti postavil

2146 granitnih kock z napisi je spomenik proti rasizmu.

2146 kamnov – spomenik proti rasizmu. Sestavili so seznam vseh judovskih pokopališč, ki so obstajala pred drugo svetovno vojno in med nacističnim preganjanjem Judov. Imena pokopališč so nato vklesali na spodnjo stran granitnih kock, s katerimi je tlakovana pot, ki vodi do gradu Saarbrücken, ki je bil sedež državnega parlamenta. Več mesecev so ponoči na skrivaj zamenjevali originalne kamne, dokler ni bilo na mestu vseh 2146 kamnov z napisi. Čeprav

delo ni bilo naročeno in je šlo za ilegalen poseg v javni prostor, so trg kmalu preimenovali v »Trg nevidnega spomenika«.

Skok v renesanso

Grška kiparska tradicija se je skozi antični Rim prenesla v 15. in 16. stoletje našega štetja. Ker pa se originalne skulpture in drugi dokumenti niso v celoti ohranili v vmesnih 1800 letih, so si v renesansi zamislili svojo zgodbo antike, ki je postala temelj umetnosti, znanosti in filozofije. Gre za *preporod*

(prevod besede renesansa) antičnega znanja, ki so ga zmešali s krščanstvom iz srednjega veka. Ideal renesančne miselnosti je bila duša, ki se poskuša dvigniti nad nepopoln materialni svet. Ko so v renesansi raziskovalci odkrivali in izkopavali antične umetnine, so bili prepričani, da so bile grške antične skulpture bele in iz marmorja. V resnici pa so zaradi časa in vremenskih razmer pobledele. Ko so nastale, so bile polikromirane – pobarvane z živimi barvami.

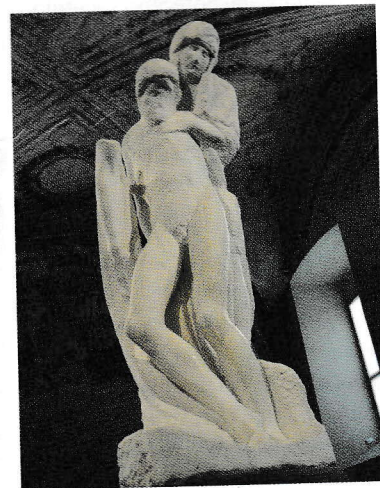
Center zgodnje renesanse kot umetnostnega sloga, ki navdih črpa iz antike, so bile Firenze, nato pa se je slog razširil še na druga pomembna mesta v Italiji. V tem obdobju so lokalne vlade mest veliko vlagale v kiparstvo. Med najbolj znana imena renesančnih kiparjev sodijo Leonardo da Vinci, Donatello in Michelangelo, ki je avtor Mojzesa na fotografiji.

7.-9. razred

Mojzes

Naslednje delo omenjamo zaradi živosti skulpture, ki se ne kaže več v napetosti mišic, temveč v izrazu obraza. Gledamo 2,35 metra visoko belo marmorno sedečo figuro (slika zgoraj desno). Je nadnaravne velikosti in se zato zdi še bolj srhljiva. Gre za upodobitev svetopisemskega preroka **Mojzesa**, ki sedi pred nami na nizkem podstavku. Ujeli smo ga v trenutku. Pravkar je prejel deset božjih zapovedi, ki jih stiska pod pazduho svoje močne roke. Njegovo telo je ujeto med dvema trenutkoma. Med mirovanjem in zatrto željo, da bi vstal. Ujet je v trenutku, ko je zagledal svoje ljudstvo med izvajanjem poganskega obreda.

Njegov obraz je mešanica modrosti, premišljenosti in strašanske jeze. Ta motiv imenujemo *terribilità*. Čeprav je izklesano telo statično, s svojim izrazom oživi. Avtor Mojzesa je, kakor so ga že v njegovem času imenovali, veliki Michelangelo. Kiparjev vpliv je bil tako močan, da so tudi njegove nedokončane kipe označili za umetniška dela. Z nedokončanostjo umetniškega dela se je par stoletij pozneje ukvarjal Auguste Rodin, francoski kipar iz devetnajstega stoletja. Michelangelovo ustvarjalno načelo nedokončanega, ki je bilo verjetno bolj stiska s časom kot zavestna odločitev, je Rodin opisal z izrazom *non finito* – nedokončano. Z igranjem s površinami svojih skulptur je Rodin nedokončano pripeljal do končanega.

Tudi nedokončana dela velikega Michelangela so umetniška dela. Na fotografiji je marmorna skulptura Rondaninjeva Pietà, ki jo je Michelangelo izdeloval od leta 1552 do zadnjih dni svojega življenja, leta 1564.

Non finito

Tudi **Auguste Rodin** se je ukvarjal z živostjo kiparskega medija. Non finito pri Rodinu pomeni zavestno odločitev, da bo nekaj na kipu ostalo nedokončano. Včasih v glini pušča odtis svoje roke. Z razgibano površino kipa se igra s svetlobo, ki se zaradi nejasnosti in zabrisanosti včasih zdi, da je živ. Vse to so značilnosti *ekspresivne* poteze, ki naj bi izražala čustveno stanje. Eno od najpomembnejših Rodinovih del so **Meščani Calaisa** iz obdobja **1884–1889**. Skupina šestih moških iz bron je na trg postavljena brez podstavka. Podstavek je v devetnajstem stoletju veljal za ključnega pri javnih postavitvah, saj bi se brez njega kipi v prostoru »izgubili«. *Plinta* – nizka plošča, na kateri stojijo skulpture, njihovo sporočilo povzdigne in ga naredi monumentalnega. Rodin je bronasto gmoto spustil na tla, med ljudi, za katere je bila tudi narejena. Delo je

bilo namreč naročilo mesta Calais, da bi se spominjali na prav poseben dogodek. Med angleško-francosko stoletno vojno je angleški kralj pozval mesto, naj mu

šest najplivnejših mož preda ključ in bo prenehal oblegati mesto. Ti so to storili in z njihovim žrtvovanjem je bilo mesto rešeno.

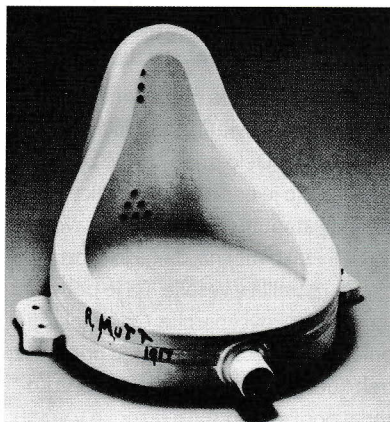

Rodinovo delo Meščani Calaisa predstavlja šest mož iz bron, ki stojijo na tleh. To niso več idealizirani junaki, temveč navadni ljudje.

Samo še na WC skočim, pa smo skoraj tam

V dvajsetem stoletju se je skulptura začela radikalno osvobajati svojih prepričanj, kakšna naj bi bila. Pozorneje začne spremljati najnovejšo tehnologijo novega stoletja in opazi, da se pojavi industrijsko izdelan predmet. Roka delavca izgine, zamenjajo jo stroji in množična produkcija. Skulptura noče zaostajati za najnovejšimi trendi in poskusi postati eden izmed najbolj uporabljenih predmetov. Po tiho se namreč boji, da je zastarela in za v pokoj, obenem bi bila pa tudi sama rada relevantna. Rada bi govorila jezik

novega stoletja! Njene pomisleke poslušaj francoski umetnik **Marcel Duchamp** in leta 1917 razstavi običajen pisoar, ki je za 90 stopinj zasukan in podpisan. Skulptura je zadovoljna, občinstvo pa

zgroženo. **Fontana** je namreč točno to – moški WC, ki se uporablja v javnih straniščih. S tem, ko umetnik umetnino podpiše in jo postavi v galerijo, se ta avtomatsko spremeni v umetniško delo. Pri tem ni pomembno, kaj je. Takemu delu pravimo *ready-made*. Največkrat je provokacija.

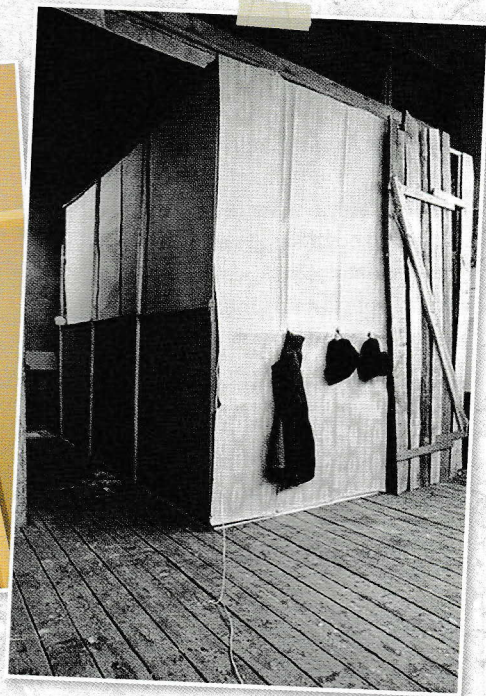
Duchamp se je iz Pariza med prvo svetovno vojno preselil v New York. Tam je leta 1916 soustanovil Društvo neodvisnih umetnikov, ki je prirejalo vsakoletne razstave avantgardne umetnosti. Bistveno pri avantgardi je to, da si želi ulti okvirom in predpostavkam tega, kaj je umetnost. Kiparji, slikarji in pisatelji v avantgardi želijo preseči meje s svojim delom. Na razstavi leta 1917 so se odločili, da lahko na njej sodeluje vsak. Ko je Duchamp prijavil Fontano s podpisom R. Mutt, so delo zavrnil.

Instalacijska umetnost

Če Duchampova Fontana podira vse meje in okvirje, pa **Ilya Kabakov** ustvari zgodbo, ki ga dobesedno izstrelji z Zemlje. Delo **Človek, ki je poletel na luno iz svojega stanovanja** je primer *instalacijske umetnosti* iz leta 1984. Izraz *instalacijska umetnost* se uporablja za opis velikih konstrukcij, narejenih iz različnih materialov, ki so pogosto

zasnovane za določeno mesto ali pa so na tistem mestu samo začasno. Umetniška dela instalacij (včasih tudi »okolja«) so pogosto razpotegnjena čez celo sobo ali galerijski prostor. Gledalec skozi hodi, da v celoti vidi in izkusi delo. Nekatere instalacije so zasnovane preprosto, druge so bolj zapletene ali krhke – lahko jih vidimo le z enega konca vrat in jih moramo nekako najti. Od gledalca torej zahtevajo pozornost in subtilnost. Instalacijska umetnost se

od kiparstva ali drugih tradicionalnih umetniških oblik razlikuje v tem, da gre za popolno enotno izkušnjo v prostoru. Njeni delčki so med seboj vsebinsko in oblikovno povezani, čeprav se pogosto ne držijo in so med seboj fizično ločeni. Poudarek pri instalacijah je to, kako gledalec doživlja delo, in želja, da mu zagotovimo intenzivno izkušnjo.

Človek, ki je iz svojega stanovanja poletel v vesolje

Delo je bilo prvič postavljeno v umetnikovem ateljeju v Moskvi. Gledalec je leta 1984 vstopil skozi ena sama vrata in bil povabljen k ogledu ločenih prostorov – kockastih prostorov, ki so zbiti skupaj iz lesenih plošč. Samo v en prostor se ni dalo

vstopiti in ga je bilo treba pogledati skozi razpoke v vratih, ki so bila slabo zbita skupaj. Delo pripoveduje zgodbo o tem, kako je eden od stanovalcev zgradil katapultu podobno napravo, ki je bila tako močna, da ga je skozi streho izstrelila v vesolje. Tja je potoval z močnimi tokovi energije. Ob instalaciji je priloženo besedilo, ki vsebuje pripoved treh ljudi – njegovih sostanovalcev. Ko sedaj pogledamo skozi razpoko v vratih,

v sobi še vedno vidimo kozmonavtski katapult, ogromno, zevajočo luknjo v stropu prostora ter znanstvene risbe in diagrame, ki delujejo kot nekakšni načrti. Nalepljeni so na steno v nekakšen kaos skupaj s sovjetskimi plakati, tapetami, vsakdanjimi predmeti. Besedilo pojasnjuje, da so kmalu po tem, ko je moški odletel v orbito, prišle oblasti in zaklenile sobo.

Kiparske zgodbe

Zgodb kiparstva je veliko. Ene slišimo, drugih niti vidimo ne. A to še ne pomeni, da ne obstajajo. Dokler obstajajo junaki, WC-ji, izleti na Luno in maščoba, bomo vedno lahko računali na skulpturo, da nam pokaže tisto, česar sami ne opazimo. In vedno bomo lahko računali na kiparje, da bodo upodabljali in zapisovali pomembne zgodbe njihovega časa.

Kaj je torej kipar

drugega, kot marljiv ustvarjalec. Nenehno čaka na nove priložnosti, da ovekoveči pomembno misel, jo materializira in spremeni v trajno podobo, ki nam bo večno ohranjala spomine. Nenehno se srečujemo s kiparstvom. V parkih in na trgih gledamo spomenike, v galerijah

opazujemo nove stvaritve, v muzejih občudujemo spretnost in znanje naših prednikov. Tudi v naši zgodovini je kiparstvo močno prisotno. Baročni vodnjaki, kot je *Vodnjak treh rek* kiparja Francesca Robbe na Mestnem trgu v Ljubljani, nas opominjajo na našo preteklost. *Bik* kiparja *Janeza Boljke*, ki stoji pred ljubljanskim živalskim vrtom, nas navdušuje s svojo

mogočnostjo, spomenik v Kranju, ki ga je izdelal kipar *Frančišek Smerdu*, pa je upodobil veličino našega pesnika Franceta Prešerna. Tem stvaritvam se pridružujejo še mnoge. Prikazujejo pomembne osebnosti in dogodke, pa tudi pomembna znanja in spretnosti, ki so se jih kiparji skozi zgodovino učili, jih razvijali, izumljali in uporabljali.

Znameniti bik pred vhodom v ZOO Ljubljana

France Prešeren v Kranju

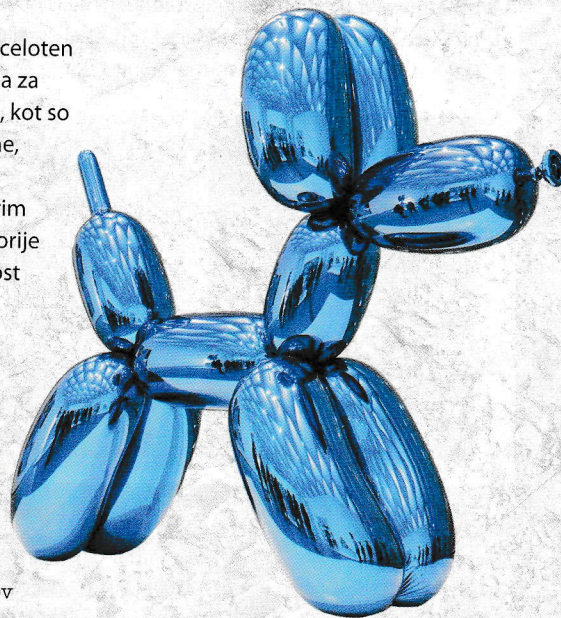
Vodnjak treh kranjskih rek je eden najbolj znanih spomenikov baročne Ljubljane.

Kam po izobrazbo?

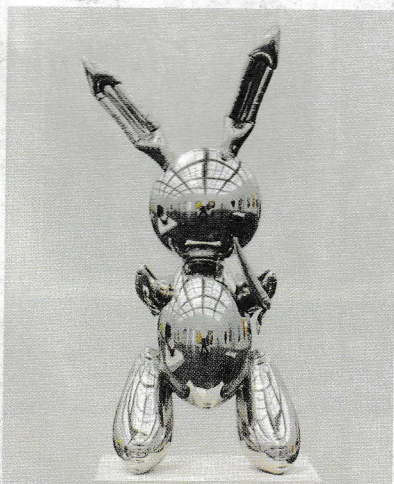
Ustvarjalnosti, znanja in tehnologije se kiparji učijo na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Na

Oddelku za Kiparstvo se učijo celoten spekter znanj, ki so pomembna za razvoj stroke. Tehnično znanje, kot so klesanje kamna, vlivanje kovine, izdelava keramike in mnoga druga, je pospremljeno z dobrim poznavanjem zgodovine in teorije likovne umetnosti. Ustvarjalnost in umetniška svoboda pa je najpomembnejša kvaliteta umetnika – kiparja.

◀ Kiparstvo je lahko tudi izjemno donosen posel, kar dokazuje najdražji še živeči kipar na svetu Jeff Koons, eden najbolj kontroverznih sodobnih umetnikov. Delo iz nerjavečega jekla z naslovom *Zajec* (Rabbit) naj bi bilo prodano za 91 milijonov dolarjev. Kar pet Koonsovih del naj bi bilo dražjih od 30 milijonov dolarjev.

Jeff Koons je znan po delih, kot so svetleči jekleni baloni v obliki živali.

Ancient Greek Sculpture

Vocabulary

umetnost – art
kultura – culture
kiparstvo – sculpture
arhitektura – architecture
antična Grčija – Ancient Greece
starogrško – Ancient Greek
ozemlje – a territory
marmor – marble
ruda – ore

bron – bronze
oblikovanje – design
trpežen – long lasting
izdelovati – to produce
kip – a statue
bog – God
boginja – Goddess
cenjeno – valued
primerek – an example

arheolog – an archaeologist
ribič – a fisherman
ribiška mreža – a fishing net
spektakularno – spectacular
najdba – a finding
Pozejdon z rta Artemizij – the Artemision Bronze
Bronasta bojevnika – the Riace Warriors

4.-6. class

In some parts of the territory of Ancient Greece there was a lot of marble. Furthermore, the extraction of ore needed for the production of bronze was also quite simple. Because it is easy to work with marble and bronze and they are also long lasting, these were the materials commonly used when designing the sculptures of Gods and Goddesses.

Which of the following are Greek Gods and Goddesses? Circle them.

Aphrodite

Poseidon

Loki

Athena

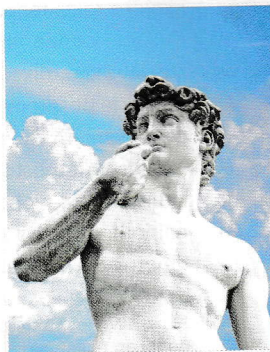
Freya

Hera

Zeus

7.-9. class

The Ancient Greek art had influenced the cultures of many countries around the world, especially in sculpture and architecture. Ancient Greeks used bronze for crafting large statues. Since bronze had no real value, very few artefacts have remained from the past. However, in the last few years there have been some spectacular findings by archaeologist and fishermen who caught various statues in their fishing nets. Such sculptures are the statue of Poseidon recovered from the sea off Cape Artemision and the Riace bronzes also called the Riace Warriors found in the sea near Riace, Calabria in southern Italy. Do you recognize the above-mentioned statues? Circle the correct pictures.

Že imaš mednarodni certifikat iz angleščine in španščine?

Prijavi se na izpit Cambridge in Dele za šole.

OGLASNO sporočilo

PIONIRSKI DOM
CENTER ZA KULTURO MLADIH

<https://izpiti.pionirski-dom.si/si>

Altgriechische bildhauerkunst

Wörterbuch

umetnost – die Kunst

kultura – die Kultur

kiparstvo – die Bildhauerei

arhitektura – die Architektur

antična Grčija – das antike Griechenland

starogrško – altgriechisch

ozemlje – das Gebiet

marmor – der Marmor

ruda – das Erz

bron – die Bronze

oblikovanje – die Gestaltung

trpežen – langlebig

izdelovati – herstellen

kip – die Statue

bog – der Gott

boginja – die Göttin

cenjeno – geschätzt

primerek – das Exemplar

arheolog – der Archäologe

ribič – der Fischer

ribiška mreža – das Fischernetz

spektakularno – spektakulär

najdba – der Fund

Pozejdon z rta Artemizij (tudi Zeus) –

Poseidon vom Kap Artemision

Bronasta bojevnika – die Bronzekrieger

4.-6. Klasse

Marmor und Bronze sind leicht zu gestalten und sehr langlebig, deshalb verwendeten sie die alten Griechen, um große Statuen von Göttern und Göttinnen herzustellen. Einige Gebiete des antiken Griechenlands waren sehr reich an Marmor und die Gewinnung von Bronzeerz war ziemlich einfach.

Welche der folgenden sind griechische Götter und Göttinnen? Kreise sie ein.

Aphrodite

Poseidon

Loki

Athene

Freyja

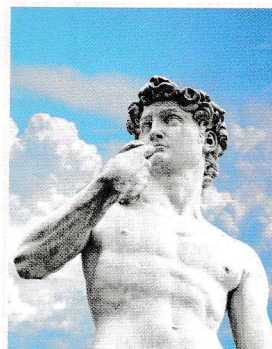
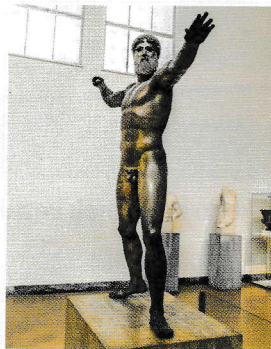
Hera

Zeus

7.-9. Klasse

Die Kunst des alten Griechenlands hat die Kultur vieler Länder auf der ganzen Welt stark beeinflusst, insbesondere in der Bildhauerei und Architektur. Für die Herstellung großer Statuen wurde Bronze verwendet. Sie wurde aber nicht besonders geschätzt, so dass nur wenige Exemplare erhalten sind. In den letzten Jahren haben jedoch Archäologen und Fischer mit Fischernetzen einige spektakuläre Funde entdeckt, wie z. B. Poseidon vom Kap Artemision und die Bronzekrieger von Riace.

Erkennst du die auf den Bildern erwähnten Statuen? Kreise sie ein.

Ze imaš mednarodni certifikat iz angleščine in španščine?

Prijavi se na izpit Cambridge in Dele za šole.

ODLASHNO SPOROČILO

DELE

Cambridge Assessment English
Authorized Exam Centre

PIONIRSKI DOM
CENTER ZA KULTURO MLADIH

<https://izpiti.pionirski-dom.si/si>

Znaš?

4.-6. razred

1. Kako imenujemo predmet, ki dokazuje človeško spretnost in znanje pri izdelavi predmeta?

- a) Skulptura.
- b) Artefakt.
- c) Mala plastika.
- d) Objekt.

2. Prečrtaj vsiljivca.

Širina
Časovnost
Dolžina
Višina

3. Dopolni poved.

1) Elefteri je imel svojo delavnico eden izmed najznamenitejših grških kiparjev.

To je bil

4. Drži ali ne drži?

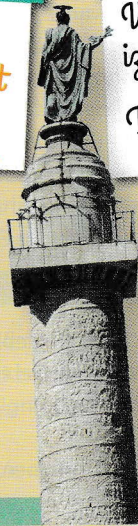
Izvirni Metalec diska v bronu se je ohranil in je na ogled v umetnostni galeriji.

✓ drži

✗ ne drži

5. Kaj od naštetega je spomenik?

- a) Neandertalčeva piščal.
- b) Trojanov steber.
- c) Stol z mastjo.
- d) Löwenmensch.

7.-9. razred

1. Newyorški kip svobode je primer ...

- a) klasičnega grškega kanona.
- b) instalcijske umetnosti.
- c) monumentalne plastike.
- d) abstrahirane podobe.

2. Dopolni poved.

1)

mitologiji je vrhovni bog, Virakoča (Viracocha) oblikoval ljudi iz gline, ko je drugič poskusil ustvariti živa bitja.

3. Drži ali ne drži?

Eden od najstarejših primerov male plastike, ki so jih kdaj odkrili, je izklesan iz mamutovega okla. Našli so ga v jami Stadel v Španiji.

✓ drži ✗ ne drži

4. Kdo je avtor kipa Bik, ki stoji pred ljubljanskim ZOO.

- a) Janez Boljka.
- b) Francesco Robba.
- c) Frančišek Smerdu.
- d) Jakov Brdar.

5. Prečrtaj vsiljivca.

Leonardo da Vinci
Miron
Donatello
Michelangelo

POZOR!
POMEMBNO
OBVESTILO!
Šolsko tekmovanje je prestavljeno na torek, 8. 3. 2022!

OBIŠČI
VESELASOLA.NET
IN REŠI UČNO POT.
ČAKAJO TE LEPE NAGRADE.

Izpolni preizkus in ga pošlji na naslov:

Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom **Marčna VŠ**.

Ne pozabi pripisati svojih podatkov (ime in priimek, naslov). Podatke naj podpiše eden od staršev oziroma skrbnikov, ki s podpisom dovoljuje, da jih posreduješ in sodeluješ v nagradni igri. Med prispelimi praviimi odgovori bomo 7. aprila 2022 izžrebali nekaj srečnežev, ki jih čakajo nagrade. Imena nagrajencev bodo v tednu dni po žrebanju objavljena na www.veselasola.net, kjer so objavljena tudi pravila nagradnih iger.

Ime in priimek veselošolca:

.....

Naslov:

.....

Podpis starša:

.....

Razred:

4.-6.

7.-9.

Obkroži

Marčno temo o Kiparstvu smo pripravili:

Besedilo: doc. Tomaž Furlan, Maja Bojanič, Oddelek za Kiparstvo Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani; Simon Kajtna (oblikovanje); Vera Jakopič (lektoriranje); Rebeka Tomšič (urednica). Slikovno gradivo: Shutterstock, arhiv ALUO.

Pri izpeljavi celotne zasnove letošnje Vesele šole nam pomagata: Telekom Slovenije in Zavarovalnica Triglav.

Vesela šola je priloga mesečne revije Pil; letnik 52, št. 07 (marec 2022)